

LIETUVOS KAIMO PLĖTROS 2007-2013 METŲ STRATEGIJOS PAGRINDINĖS NUOSTATOS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Siekdama įgyvendinti 2005 m. rugsėjo 20 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1698/2005 dėl Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai (EŽŪFKP) paramos kaimo plėtrai ŪOL, 2005, L277, p.1) nuostatas ir tinkamai naudoti būsimą Europos žemės ūkio fondo kaimo plėtrai paramą, Žemės ūkio ministerija, vadovaudamasi Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. strategijos pagrindinėmis nuostatomis rengia Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. kaimo plėtros strategiją ir įgyvendinimo programą, pagal kurią numatoma palaipsniui įgyvendinti Europos Sąjungos (toliau – ES) bendrąją žemės ūkio ir kaimo plėtros politiką. Ministerija, rengdama šį dokumentą, siekė, kad jis atitiktų papildomumo, nuoseklumo ir atitikties principus bei partnerystės metodą.

II. EKONOMINĖ, APLINKOSAUGOS IR SOCIALINĖ SITUACIJA

2. Ekonominė situacija. 1991 metais atgavus nepriklausomybę, Lietuvoje vyko esminiai politiniai, ekonominiai ir socialiniai pokyčiai. Juos lydėjo ekonominis nuosmukis, didžiulė infliacija ir aukštas nedarbo lygis. Tik 2002 metais šalies ūkis pradėjo atsigauti, o nuo 2003 metų Lietuva yra tarp šalių, kuriose BVP augimas (2000-2004 m. vidutinis metinis BVP prieaugis 6,7 proc.) ir nedarbo mažėjimas (nuo 17,4 proc. 2001 m. iki 11,4 proc. 2004 m.) vyksta sparčiausiai.

Lietuvos įstojimas į ES sudarė palankias sąlygas stabiliai Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtrai. Laisvas prekių, darbo ir kapitalo judėjimas atvėrė galimybes dalyvauti didesnėje, labiau atviroje rinkoje, pasinaudoti eksporto subsidijomis ir struktūrinių fondų parama. Kartu teko sutikti ir iššūkius – didesnę žemės ūkio produkcijos ir maisto produktų konkurenciją, aukštus kokybės standartų reikalavimus, prekybos ir gamybos kvotas.

Žemės ūkis Lietuvoje yra vienas prioritetinių sektorių, atliekančių svarbų ekonominį, socialinį ir aplinkosauginį vaidmenį. 2004 metais žemės ūkio sektoriuje buvo sukurta 5,8 proc. bendros pridėtinės vertės. Žemės ūkio ir maisto produktų eksportas 2004 metais siekė 10,9 proc. bendros eksporto vertės, o importas - 8,6 proc. Vienas trečdalis Lietuvos gyventojų gyvena kaime ir daugiau nei pusė dirbančiųjų kaimo vietovėse susiję su žemės ūkio veikla (48 proc.). Didžioji dalis didelės gamtinės vertės teritorijų yra kaimo vietovėse.

61 proc. šalies žemės naudojama žemės ūkio veiklai. Žemėnaudos neracionalios, žemių konsolidavimo procesas tik pradinėje stadijoje. Dominuoja smulkūs, pusiau natūriniai ūkiai, 2/3 ūkių nesiekia 5 ha, bet jie pagamina beveik 45 proc. žemės ūkio produkcijos. Tačiau jų gaunamų pajamų neužtenka ūkių plėtrai ir modernizavimui. Kooperacijos procesas lėtas. Apie 60 proc. Lietuvos ūkininkų yra vyresnio nei 55 metų amžiaus ir tik 14 proc. jaunesni nei 40 metų. 36 proc. ūkininkų turi pradinį išsilavinimą, 29 proc. – vidurinį, 31 proc. – pagrindinį su profesine kvalifikacija ir tikrai 4 procentai – aukštąjį išsilavinimą.

Smulkūs ūkiai, neracionali žemėnaudų struktūra, kooperacijos stoka ir ūkininkų senėjimo tendencija - pagrindiniai veiksniai, trukdantys konkurencingai žemės ūkio sektoriaus plėtrai.

Globalizacija ir stiprėjanti konkurencija sustiprino poreikį inovacijoms. Naujos tendencijos informacijos srityje, biotechnologijoje ir genetikoje daro spaudimą egzistuojančioms tradicinėms technologijoms. Bendradarbiavimo sukūrimas tarp žinių institucijų, mokslinio tyrimo įstaigų ir verslo subjektų - vienas svarbiausių išbandymų Lietuvos ūkiui. Būtina pastoviai investuoti į naujų produktų diegimą, technologinius procesus ir modernią techniką, įgyvendinti inovacinius

sumanymus idant būtų galima išgauti didesnę pridėdamąją vertę. Būtina tobulinti rinkodaros struktūrą, spręsti aplinkosauginės problemas. Reikia išugdyti gebėjimus inovacijų srityje, įdiegti inovacijų valdymo ir darbo tinkle praktiką.

Lietuvoje palankios gamtinės sąlygos, tradicijos ir patirtis gyvulininkystei vystyti. Dominuoja pieno ir mėsos gamyba. 2004 metais pieno gamyba sudarė beveik ketvirtadalį bendrosios žemės ūkio produkcijos gamybos, o taip pat žemės ūkio produkcijos ir maisto produktų eksporto vertės. Tačiau pieno ir mėsos sektoriuose vyrauja smulkūs gamintojai, žemas darbo našumas ir produktyvumas, trūksta veislinių gyvulių, tinkamų pašarų ir nepakankamai taikomi geriausi prieinami gamybos būdai, aplinkosauginės priemonės (pvz., tvarkant mėšlą, nuotekas ir pan.).

Lietuvos klimato sąlygos ir natūralus dirvos derlingumas palankūs augalininkystei. Maistui, pašarams ir perdirbimui (biokurui, linų pluoštui) auginami javai, rapsai, linai, cukriniai runkeliai, bulvės, vaisiai, daržovės. Žemės ūkio kultūrų derlius nepakankamas, kokybė žema. Naudojamos senos technologijos, trūksta technologinių įrengimų, ypač džiovavimo ir sandėliavimo. Perspektyvia kultūra laikomi rapsai, ir tai susiję su didėjančia biokuro paklausa. Daugėja ūkių, gaminančių ekologišką produkciją, bet ji patenka į vidaus rinką, nėra jokio eksporto.

Pirminėje žemės ūkio produkcijos gamyboje darbo našumas labai žemas (2004 m. 10,2 Lt/val.). Didesnį našumą galima pasiekti per investicijas į materialųjį kapitalą ir žmogiškuosius išteklius. Šiuo metu Lietuvos žemės ūkyje pagrinde naudojama žmonių darbo jėga tačiau ateitis priklauso naujoms technologijoms. Tai sukels neigiamas pasekmes kaimo žmonių gyvenime, kadangi dalis jų bus priversti pasitraukti iš žemės ūkio veiklos. Todėl strategijoje būtina ieškoti galimybių užtikrinti pusiausvyrą tarp konkurencingumo žemės ūkyje ir alternatyvių pragyvenimo šaltinių.

Pieno ir mėsos perdirbimas sudaro maisto pramonės šakos pagrindą. Daugiau nei 70 proc. perdirbtų maisto produktų suvartojama vidaus rinkoje. Pienas ir pieno produktai - pagrindinė eksportuojama produkcija. Gavusi ES SAPARD ir struktūrinių fondų paramą maisto pramonė per pastaruosius penkerius metus buvo stipriai modernizuota, daugiau kaip pusė įmonių turi leidimus eksportuoti produkciją į kitas ES šalis. Tačiau daugelio smulkių pramonės įmonių įrengimai pasenę, naudoja daug energijos sunaudojančius įrengimus, todėl dideli gamybos kaštai, produkcija tampa nekonkurencinga. Tik 15 proc. vaisius ir daržoves perdirbančios įmonės gavusios paramą modernizavo gamybą. Ūkininkų ūkiuose gaminamos ekologiškos produkcijos apimtys didėja, tačiau dėl perdirbimo ir prekinio paruošimo esamų pajėgumų ekologiškų produktų pasiūla rinkai yra nepakankama, todėl reikia investuoti į ekologinės produkcijos perdirbimą.

Galima daryti išvadą, kad Lietuvos perdirbimo pramonė, ypatingai pieno, sparčiai vystosi, gamybos ir pardavimų apimtys auga, įmonės modernizuojamos, maisto produkcijos sauga ir kokybė gerėja, jos asortimentas plečiasi. Tačiau darbo našumo ir rentabilumo rodikliai žemi, trūksta inovacijų, rinkodaros priemonių tobulėjimo. Kad Lietuvos maisto pramonė taptų konkurencinga, būtina investuoti į naujų produktų ir modernių technologijų įsisavinimą, diegti inovacijas, kad būtų galima sukurti didesnę pridėdamąją vertę, pagerinti visą rinkodaros struktūrą.

Miškai – vienas pagrindinių Lietuvos gamtinių išteklių. 2006 metų pradžioje miškai užėmė 32,5 proc. šalies teritorijos, juose sukauptas bendras medienos tūris siekė 400 mln. m³, vienam gyventojui teko 0,6 ha miško. Vidutinis medynų amžius buvo 53 metai. Lietuvoje vyrauja spygliuočių medynai. Miškų sektoriuje dirba 5,2 proc. visų šalies dirbančiųjų, šio sektoriaus dalis bendrojoje pridėtinėje vertėje – 3,8 proc. Kasmet Lietuvos miškuose, skirtuose naudoti medienai, iškertama apie 7 mln. m³, o priauga apie 10 mln. m³ medienos tūrio su žieve. Iš šio iškirsto kiekio paruošiama apie 6 mln. m³ apvaliosios medienos kasmet.

2006 metų pradžioje 34 proc. šalies miškų buvo privatūs, 50 proc. – valstybinės reikšmės miškai ir 16 proc. – rezervuoti nuosavybės teisių atkūrimui valstybiniai miškai. Vidutinis

nuosavybės teise vieno asmens valdomas privatus miško plotas 3,4 ha. Toks smulkių valdų privatus miškų ūkis yra žemės reformos pasekmė. Mažose miško valdose sudėtinga užtikrinti subalansuotą ir ekonomiškai gyvybingą miškų ūkį. Valstybei priklausančius miškus tvarko 42 valstybės įmonės miškų urėdijos ir 1 nacionalinio parko direkcija. Nepriklausomai nuo nuosavybės formos, visuose Lietuvos miškuose taikoma integruota valstybinė priešgaisrinės apsaugos priemonių sistema. Darbo našumas miškų ūkio sektoriuje auga

3. Aplinkosaugos situacija. Dideli žemės naudmenų plotai (apie 500 - 600 tūkst. ha) nenaudojami žemės ūkio tikslams yra specifinė Lietuvos problema. Ji atsirado dėl žemės reformos ir žemės ūkio sektoriaus pastangų prisitaikyti prie rinkos sąlygų. Šių plotų įsisavinimas, jų apželdinimas miškais ir miškingų plotų padidinimas yra svarbus veiksnys gerinant aplinkosauginę, socialinę ir ekonominę aplinką. Per 20 metų numatyta 3 procentais padidinti miškingų teritorijų plotą. Ekologinio ūkininkavimo skatinimas taip pat pasitarnauja aplinkos - dirvožemio, vandens ir bioįvairovės - naudai.

Šalies dirvožemis nėra nualintas ir laikantis agrotechnikos reikalavimų, jis gali duoti pakankamai gerą derlių. Pagrindinė problema – jo rūgštingumas ir erozija. Todėl svarbu taikyti tinkamą ūkininkavimo metodiką, pažeistus plotus užsėti daugiametėmis kultūromis, apsodinti miškais.

Lietuvai yra būdingas gana platus bioįvairovės spektras, priskaičiuojama net 24-25 tūkst. jos rūšių. Tačiau virš 200 floros, virš 200 faunos ir beveik 100 grybų rūšių yra atsidūrę ant išnykimo ribos ir yra įtrauktos į Lietuvos raudonąją knygą. Dažniausiai intensyvus ūkininkavimas turi neigiamą poveikį bioįvairovei, tačiau kai kuriais atvejais nustoti ūkininkauti yra lygiai taip pat pavojinga. Apleistos žemės apauga krūmais ir aukšta žole, sunaikinamos floros ir faunos buveinės. Sukurtas Nacionalinis saugomų teritorijų tinklas bioįvairovei apsaugoti: įsteigti gamtos ir kraštovaizdžio apsaugos draustiniai, regioniniai parkai. Svarbus žingsnis buvo žengtas 2003 metais įkuriant saugomas vietas pagal Europos Tarybos paukščių ir buveinių direktyvas pasinaudojant *Natura 2000* tinklu.

Lietuva yra turtinga vandens išteklių. Atviri vidaus vandenų telkiniai užima 4 proc. visos šalies teritorijos. Bendras metinis suvartojamo požeminio vandens kiekis sudaro tik vieną ketvirtadalį skirto naudojimui požeminio vandens rezervo. Žemės ūkis laikomas vienu iš pagrindinių vandens taršos šaltinių, todėl įgyvendinamas Geros žemės ūkio praktikos kodeksas, sukurtas 2000 metais. Lietuvoje įgyvendinamos ES Nitratų direktyvos ir ES Bendrosios vandens politikos direktyvos (BVPD) nuostatos. Išskasti vandens šuliniai, kuriais naudojasi apie 950 tūkstančių kaimo gyventojų, kelia didelių problemų, kadangi 40-50 proc. vandens šulinių yra užteršti nitratais.

Įgyvendinant Nitratų direktyvos nuostatas, patvirtinta Valstybinė vandenų taršos iš žemės ūkio šaltinių mažinimo programa, kurioje numatytos gyvulininkystės ūkių keliamos taršos mažinimo priemonės. Svarbiausia priemonė yra mėšlidžių ir srutų kauptuvų įrengimas. Numatyta, kad iki 2008 m. sausio 1 d. mėšlidės turės būti įrengtos fermose, turinčiose daugiau kaip 300 sutartinių gyvulių, o iki 2012 m. sausio 1 d. – turinčiose daugiau kaip 10 sutartinių gyvulių. Siekiant palengvinti nitratų direktyvos reikalavimų įgyvendinimą, ūkiams numatyta parama pagal Kaimo plėtros 2004-2006 m. planą, Bendrojo programavimo dokumento priemones, bei 2007-2013 m. kaimo plėtros programą.

Kita problema - drenažo sistemų valdymas. Nusausinta 80 proc. bendro žemės ūkio naudmenų ploto. Tačiau apie 54 proc. drenažo sistemų funkcionuoja netinkamai, 15 proc. blogos būklės. Sistemos nepritaikytos ūkininkavimui, todėl būtina pagerinti drenažo sistemų kokybę siekiant sudaryti tinkamas sąlygas ūkininkavimui ir užtikrinti aplinkosaugos reikalavimus. Šiuo metu vykdomas drenažo sistemų surašymas nustatant jų būklę ir įtaką aplinkai.

Lietuva pasirašė Kyoto protokolą 1997 metais ir įsipareigojo iki 2008-2012 metų sumažinti išleidžiamų į atmosferą šiltnamio dujų emisijų kiekį 8 procentais. Žemės ūkis yra antrasis pagal dydį šiltnamio dujų emisijų šaltinis, išleidžiantis 48 proc. bendro metano kiekio ir 82 proc. azoto oksido emisijų. Lietuva įsipareigojo sumažinti metano ir amoniako emisijas, atsirandančias dėl netinkamos trąšų ir skysto mėšlo sandėliavimo ir jų naudojimo bei užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos GŽŪP Kodekso nuostatos žemdirbystėje ir gyvulininkystėje. Miškai absorbuoja ketvirtadalį anglies dvideginio emisijų kiekio, kurias generuoja degdamas kietas kuras. Todėl miškų ūkio vystymas padės vykdyti su dujų emisijų mažinimu susijusius tarptautinius įsipareigojimus. Vis didėjantis dėmesys biologiniam etanoliui taip pat gali padėti šioje srityje.

4. Socialinė situacija. Kaime gyvena trečdalis visų Lietuvos gyventojų. Pastaraisiais metais gryniosios migracijos rodiklis kaimo vietovėse teigiamas, tačiau kaimo gyventojai senėja, kas ketvirtas - per 60 metų amžiaus. Kaimo gyventojų išsilavinimo lygis žemesnis nei miesto gyventojų. Užimtumas ir gebėjimas išsilaikyti darbo rinkoje taip pat žemesnis nei miestuose. 2004 metais nedarbo lygis kaime siekė 9,7 proc., o jaunų žmonių (iki 25 m. amžiaus) - net 20,3 proc.

Gyventojų pajamos kaimo vietovėse 24,7 proc. mažesnės nei miestuose. Ženklią kaimo gyventojų pajamų dalį sudaro socialinės išmokos. Paskutiniaisiais metais tiesioginių išmokų dėka pajamos padidėjo. Nors pagrindinės gyventojų pajamos priklauso nuo žemės ūkio veiklos, tačiau darbo rinkoje atsiranda teigiamos tendencijos: vis daugiau kaimo gyventojų pereina į paslaugų sektorių, alternatyvią žemės ūkiui veiklą.

Mažų ir vidutinių įmonių skaičius kaimo vietovėse auga, tačiau daugiau urbanizuotose vietose, kurios labiau patrauklios verslui vystyti. 2003 metais 1000 kaimo gyventojų teko 8 įmonės (ES-25 vidurkis 24, ES-15 - 49). Lėta mažų ir vidutinių įmonių plėtra kaime siejama su kaimo gyventojų žema perkamąja galia. Didėjantis poilsio paslaugų ir turizmo poreikis skatina vystyti šias sritis. Kaimo turizmas vertinamas kaip viena pagrindinių alternatyvių verslo krypčių, nes paklausa yra didesnė už pasiūlą, nors kaimo turizmo sodybų skaičius arti 500. Turizmo plėtrą stabdo vadybinių gebėjimų stoka, prastas užsienio kalbų mokėjimas, o taip pat nepakankamai išvystyta kaimo infrastruktūra. Amatų vystymas laikomas ne tik svarbiausia žemės ūkiui alternatyvia veikla, jis vertinamas kaip Lietuvos etninės kultūros dalis.

Nepakankamai išvystyta infrastruktūra – didelis trūkumas Lietuvos kaimo vietovėms. Nors nėra kaimų, kuriuose žmonės neturėtų elektros energijos, tačiau dideli skirtumai tarp kaimo ir miesto vietovių išryškėja, kai kalbama apie vandens tiekimo, kanalizacijos ir centralizuoto šildymo sistemas, telekomunikacijų tinklus. Lietuvoje gerai išvystytas respublikinės reikšmės kelių tinklas. Tačiau rajoniniai keliai nėra patenkinamos būklės, nes apie 60 proc. jų žvyrkeliai. Daug kaimo vietovių, kur nėra techninių galimybių naudotis plačiajuoste Interneto jungtimi bei aukštos tokių paslaugų kainos. Tik 24 proc. kaimo gyventojų namuose turi kompiuterius ir tik 18 proc. naudojami Interneto paslaugomis.

Kaimo bendruomenių iniciatyva padeda įgyvendinti savivaldos principą. 2000 metais buvo įregistruota 10 kaimo bendruomenių, o 2005-aisiais - 1200. Socialinių partnerių dalyvavimas kaimo plėtroje tampa vis intensyvesnis. Kaimo bendruomenės kartu su partneriais dalyvauja įgyvendinant *Leader+* pobūdžio priemonę. Įkurtos 33 vietos veiklos grupės. Vis daugiau savivaldybių pripažįsta partnerystės svarbą – auga bendrai įgyvendinamų projektų skaičius. Tačiau didelė kaimo bendruomenių dalis susiduria su žmogiškųjų išteklių problema. Žmonių suinteresuotumas dalyvauti bendruomeninėje veikloje labai mažas. Trūksta finansinių šaltinių vietos organizacijų veiklai remti, nepakanka patirties projektams parengti ir įgyvendinti, trūksta gebėjimų naudotis informacinėmis technologijomis. Kaimo bendruomenės ateityje ketina išplėsti veiklą. Jos tai sieja su padidėjusiomis finansinėmis galimybėmis Lietuvai tapus ES nare. 29 vietos

veiklos grupėms buvo suteikta parama bandomųjų kaimo plėtros strategijų rengimui. Bus finansuojamas 10 strategijų įgyvendinimas. Stiprėja bendradarbiavimas tarp vietos veiklos grupių veikiančių Lietuvoje, ir esančių kitose ES valstybė

III. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS IR ŽEMĖS ŪKIO SSGG ANALIZĖ

5. Lietuvos kaimo plėtros ir žemės ūkio galimybių, grėsmių, silpnybių, stiprybių analizė.

Eil. Nr.	Galimybės	Grėsmės
5.1.	Padidėjusios galimybės patekti į ES, pasaulinę ir vidaus rinką, išaugusi maisto sauga ir kokybė bei didelės vertės produktų paklausa.	Stiprėjanti konkurencija tarptautinėje ir vietinėje rinkoje.
5.2.	Narystė ES sudarė sąlygas papildomai finansuoti Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtrą.	Nevienodas naujų šalių Europos Sąjungoje traktavimas BŽŪP atžvilgiu.
5.3.	Sukurtos palankios sąlygos veiklai nacionaliniu mastu planuoti ir vystyti.	Socialinio stabilumo ir aplinkosaugos pažeidimo rizika, įtakojama išorinių veiksnių, siekiant tenkinti rinkos sąlygas ir išgauti kaip įmanoma didesnę našumą.
5.4.	Galimybės naudotis moderniomis, informacinėmis technologijomis ir telekomunikacijų tinklais.	Postūmis gaminti naudojant našesnius, bet aplinkosauginiu požiūriu žalingesnius gamybos metodus
5.5.	Geresnės sąlygos dalyvauti švietimo ir profesinio mokymo programose užsienyje.	Aukštos kvalifikacijos specialistų trūkumas
5.6.	Suaktyvėjusi tarptautinio turizmo veikla Lietuvoje pristačius šios šalies kultūrą ir gamtines vertybes.	Specialistų išvykimas dirbti kitur dėl žymiai patrauklesnių darbo sąlygų mieste ir tarptautinėje darbo rinkoje.

Eil. Nr.	Stiprybės	Silpnybės
Ekonominiai veiksniai		
5.7	Žemės ir miškų ūkio sektorius sudaro svarbią šalies ūkio struktūros dalį.	Nepalanki žemės ir miškų ūkio struktūra ir gana prasta žemės ūkio sektoriaus infrastruktūra (drenažo sistemos, vietiniai keliai).
5.8.	Sustiprėjusi maisto pramonės pozicija tarptautinėse rinkose, padidėjusios eksporto apimtys ir pagerėjęs prekybos	Nepakankamai išvystyta žemės rinka, neracionalus žemės naudojimas.

	balanso rodiklis.	
5.9.	Didelės ekologiškos produkcijos gamybos galimybės.	Žemas ūkio mechanizacijos lygis, pasenę įrengimai ir technologijos dėl menko investicijų srauto ir dėl neišnaudotų galimybių (konfiskavimas) gauti lėšų iš bendrų fondų.
5.10.	Mažos pagrindinių žaliavų, žemės kainos ir santykinai žemi darbo kaštai lyginant su ES-15. Didelis konkurencingumas darbo kaštų srityje.	Dauguma ūkių ir smulkesnės maisto perdirbimo pramonės įmonės neatitinka ES reikalavimų.
5.11.	Paklausa kaimo turizmo ir poilsio kaime plėtra.	Kooperacijos stoka, nėra tinkamų gamintojams organizacijų.
5.12.	Palankios gamtinės sąlygos ir patirtis, sukaupta plėtojant pieno ir gyvulininkystės sektorių.	Dominuoja vyresnio amžiaus ūkininkai.
5.13.	Dideli neišnaudotų miškų plotai.	Ūkininkams, privačių miškų savininkams ir kaimo gyventojams trūksta profesinių įgūdžių.
5.14.	Įsikūręs konsultacinių tarnybų ir mokymo centrų tinklas.	Žemas mokslinių tiriamųjų darbų ir inovacijų lygis.
Aplinkos veiksniai		
5.15.	Nudrenuotos žemės ir derlingo dirvožemio ištekliai.	Intensyvaus ūkininkavimo plotuose trąšų, pesticidų ir chemikalų naudojimas sukelia grėsmę aplinkai
5.16.	Santykinai žemas dirvožemio, vandens ir oro užterštumas.	Prasta geriamo vandens kokybė.
5.17.	Dideli neišnaudotų miškų plotai.	Dideliuose apleistos žemės plotuose prarandamos gamtinės vertybės (nukenčia kraštovaizdis, bioįvairovė), nebepraktikuojama tradicinė žemės ūkio veikla kai kuriose didelės gamtinės vertės plotuose.
5.18.	Platus bioįvairovės spektras.	Prasta vandens valymo sistemų būklė tiek techniniu, tiek aplinkosaugos aspektu.
5.19.		Nepakankamai tvaraus ir subalansuoto miškų ūkio praktika privačiuose miškuose.
Socialiniai ir ekonominiai veiksniai		
5.20.	Galimybė panaudoti turimus gamtinius išteklius poilsio tikslams	Per didelė priklausomybė nuo žemės ūkio veiklos kaimo vietovėse, kitos alternatyvios veiklos nebuvimas.
5.21.	Padidėja kaimo bendruomenių aktyvumas bei valstybės dėmesys jų	Mažos pajamos kaimo vietovėse, ypač mažiau palankiose ūkininkauti

	rodomai iniciatyvai	vietovėse.
5.22.	Kaimo vietovių turtingas paveldas	Nepakankamai gerai saugomas kaimo kultūros paveldas.
5.23.	Grynasis migravimo kaimo vietovėse rodiklis yra teigiamas	Vis dar nepakankamai išvystyta kaimo bendruomenių veikla; trūksta lyderių iniciatyvos.
5.24.		Žemo lygio ir nepakankamai išsivystęs paslaugų sektorius kaimo vietovėse.
5.25.		Neišvystyta geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūra.
5.26.		Senstanti kaimo visuomenė ir jaunimo emigracija į miestus
5.27.		Trūksta žmoniškųjų išteklių.
5.28.	Teisės aktai, reglamentuojantys Lietuvos gyventojų visuomenės sveikatos priežiūrą ir aplinkos veiksnių norminimą.	Blogesnė gyvenimo kokybė ir būsto sąlygos.

IV. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS VIZIJA

6. Lietuvos kaimo plėtros vizija 2013 metams yra suformuluota siekiant:

6.1. sustiprinti žemės ir miškų ūkio sektoriaus konkurencingumą teikiant paramą pertvarkymui, plėtrai ir naujovių diegimo procesui;

6.2. padidinti aplinkos ir kraštovaizdžio vertę teikiant paramą ekologiškiems žemėtvarkos metodams;

6.3. pagerinti gyvenimo kokybę kaimo vietovėse ir skatinti įvairesnę ūkinę veiklą.

7. Nacionalinės strategijos įgyvendinimo metu bus siekiama stiprinti ūkinį potencialą, įvairinti veiklą ir gerinti pragyvenimo lygį kartu gerinant ekologines sąlygas ir išsaugant kraštovaizdžio bioįvairovę. Ši Strategija siejama su ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos projektu, 2004-2006 metų Bendruoju programavimo dokumentu, ir su Lietuvos kaimo vietovių strategine vizija siekiant tokio tikslo: „iki 2015 metų pasiekti socialinį ir ekonominį išsivystymo lygį, prilygstantį senesnėms ES šalims narėms“.

8. 2013 metų kaimo plėtros vizija buvo suformuluota atsižvelgiant į Europos Tarybos rugsėjo 20 d. reglamente 1698/2005 nurodytus strateginius tikslus ir šios Nacionalinės strategijos bendrąjį tikslą. Vizijos turinys:

8.1. Siekiant sustiprinti žemės ir miškų ūkio sektoriaus konkurencingumą teikiant paramą pertvarkymo, plėtros ir naujovių diegimo procesams, numatyta, kad:

8.1.1. vidutinis ūkio dydis bus apie 20 ha, susiformuos palankesnė žemėnauda;

8.1.2. susiformuos prekiniai steigiantys kokybiškas darbo vietas ir didelio našumo bei produktyvumo ūkiai, kuriuose bus taikomi modernūs ūkininkavimo metodai, diegiamos inovacijos, išsaugs darbo našumas (20 000 ūkių);

8.1.3. modernizuojant perdirbimą ir diegiant inovacijas padidės žemės ūkio produktų pridėtinė vertė, o tai užtikrins produktų konkurencingumą vietinėje ir ES rinkose;

- 8.1.4. žemės ir maisto ūkyje bus įdiegti ES standartai, užtikrinantys maisto saugą;
- 8.1.5. bus išplėtota kooperacija, vertikalios integracijos pagrindu susiformuos gamintojų grupės, pagerės produktų tiekimo į rinką sistema;
- 8.1.6. išsaugūs ūkininkų, miškų savininkų, kaimo verslininkų bei kitų gyventojų kompetencija ir profesiniai įgūdžiai (bus apmokyta daugiau kaip 65 000 žmonių, iš jų 15 000 – iš EŽŪFKP);
- 8.1.7. bus padidintas privataus miškų ūkio konkurencingumas, pagerinta šių miškų infrastruktūra.

8.2. Siekiant padidinti aplinkos ir kraštovaizdžio vertę teikiant paramą ekologiškiems žemėtvarkos metodams, numatyta, kad:

- 8.2.1. bus išsaugota bioįvairovė (kasmet bus paremta iki 54 000 ha NATURA 2000 teritorijų žemės ūkyje ir iki 91 500 ha – miškų ūkyje), natūralus kraštovaizdis, saugi aplinka, apleistos žemės bus apželdintos miškais (iki 2020 m. miškingumas išsaugos 3 proc.), o tai prisidės prie klimato kaitos mažinimo;
- 8.2.2. bus padidinta miškų ekologinė vertė, miškai geriau pritaikyti socialinės visuomenės reikmėms;
- 8.2.3. iki 2010 metų bus išplėtota biomasės gamyba, užtikrinanti 5,75 proc. biodegalų gamybą, skaičiuojant nuo viso šalies transporto degalų kiekio;
- 8.2.4. bus konsoliduota 108 000 ha žemių, suremontuotos ir rekonstruotos melioracijos sistemos 20 000 ha teritorijoje;
- 8.2.5. pagerės inžinerinės infrastruktūros būklė kaime (kelių, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemos ir pan.);
- 8.2.6. kaimo gyvenamosiose vietovėse bus įrengta 2 500 interneto prieigos taškų.

8.3. Siekiant pagerinti kaimo vietovėse gyvenimo kokybę ir skatinti įvairinti ūkinę veiklą numatyta, kad:

- 8.3.1. tarp kaimo gyventojų maždaug trečdaliu sumažės dirbančiųjų žemės ir miškų ūkyje, jų dalis sieks apie 10 proc.;
- 8.3.2. plėtojamos alternatyvios (ne žemės ūkio) veiklos sritys sukurs darbo vietas įvairių profesijų žmonėms (planuojama sukurti iš žemės ūkio veiklos pasitrauksiantiems apie 20 000 naujų darbo vietų, iš kurių 10 000 iš ŽŪFKP, veiks 1 300 kaimo turizmo sodybų, 2 000 mikroįmonių);
- 8.3.3. susiformuos palankesnė kaime dirbančių žmonių amžiaus struktūra, daugės kaime dirbančio ir šeimas kuriančio jaunimo (planuojama, kad 2013 metais 20 proc. ūkininkų bus iki 40 metų amžiaus).

**V. NACIONALINĖS STRATEGIJOS GLOBALINIS TIKSLAS
IR SUDERINAMUMAS SU KITAIŠ STRATEGINIAIS DOKUMENTAIS**

9. Globalinis tikslas. Siekiant įgyvendinti iki 2015 metų Lietuvos kaimo plėtros strateginę viziją, vadovaujantis Europos Tarybos reglamentu 1698/2005, buvo apibrėžtas globalinis tikslas, kurio kontekste turi būti įgyvendinama Nacionalinė strategija ir 2007-2013 metų Kaimo plėtros fondo programa. Šis globalinis tikslas yra trimatis: pirmoje vietoje yra klestinti ekonomika, antroje – aplinkos ir kraštovaizdžio vertybių stiprinimas; trečioje - kaimo ekonominės veiklos įvairinimas ir įsidarbinimo galimybių didinimas.

10. Užtikrinti augimą, didinant žemės, miškų ūkio ir maisto konkurencingumą, sukuriant galimybes ekonominės veiklos kaime įvairinimui ir gyvenimo kokybės kaime gerinimui, tuo pačiu

puoselėjant esamas gamtines, žmoniškąsias ir kitas vertybes, mažinant skirtumus tarp miesto ir kaimo ir kitų regionų.

11. Suderinamumas su Lisabonos ir Goteborgo strategijomis. Nacionalinė strategija ir Kaimo plėtros programa yra susiję su Lisabonos strategija ir padeda įgyvendinti joje numatytą kito dešimtmečio strateginį tikslą - *sukurti labiausiai konkurencingą ir dinamišką žinių ekonomiką pasaulyje, kuri galėtų skatinti subalansuotą ekonominę plėtrą sukuriant daugiau darbo vietų ir užtikrinant glaudesnę socialinę sanglaudą.*

Nacionalinėje Lietuvos programoje Lisabonos strategijai įgyvendinti yra pateiktas ekonominės plėtros strategijos bendras tikslas, kuriuo siekiama mažinti skirtumus tarp ES ir Lietuvos ekonominio išsivystymo lygio, siekiama, kad Lietuvos pragyvenimo lygis padidėtų pirmiausia padidėjusiu pajamų ir užimtumo atžvilgiu.

Lisabonos strategijoje apibrėžtas tikslas bus įgyvendinamas per visas keturių kryptių priemones, kurios skatintų stiprinti žmogiškuosius išteklius ir sudarytų geresnes sąlygas darbo vietų sukūrimui, saugotų gamtines vertybes, gerintų vandens kokybę, skatintų ekologinio ūkininkavimo ir apželdinimo mišku praktiką bei stiprintų konkurencingumą.

12. Suderinamumas su Bendrijos strateginėmis gairėmis:

12.1. 1-oji Bendrijos gairė: Padėti perduoti įgytas žinias ir patirtį, taip pat modernizuojant, įvedant naujoves ir gerinant produkcijos kokybę maisto pramonės grandyje, kuri yra vertinama kaip prioritetinga ūkio šaka, kai kalbama apie investicijas į materialiujų ir žmogiškųjų išteklių kapitalą.

Lietuvoje parama bus suteikiama toms priemonėms įgyvendinti, kurios padeda stiprinti žmogiškojo kapitalo išteklius: profesinio mokymo ir informavimo programos, konsultavimas, parama jauniems ūkininkams įsikurti, inovacijų diegimas, žemės ūkio valdų modernizavimas, infrastruktūros gerinimas, pagalba apdorojant ir realizuojant žemės ūkio produkciją bei kuriant naujus produktus, organizuojant gamintojų susivienijimus. Paramos priemonėmis bus siekiama gerinti ūkių struktūrą, didinti našumą, produktų ir paties gamybos proceso kokybę.

Tam bus panaudojamos I krypties priemonės, kurių tikslas: iš vienos pusės sustiprinti žemės ūkio produkcijos gamybos, maisto pramonės ir miškų ūkio sektorių konkurencingumą, iš kitos pusės - žmogiškųjų išteklių ir materialaus kapitalo potencialą.

12.2. 2-oji Bendrijos gairė: Padėti plėtrai ES lygiu trijose prioritetingose srityse:

12.2.1. Išsaugant bioįvairovę ir padedant vystytis tiek didelės gamtinės vertės ūkininkavimo ir miškų ūkio sistemoms, tiek tradiciniam kaimo kraštovaizdžiui.

12.2.2. Apsaugoti vandenį.

12.2.3. Užkirsti kelią klimato pokyčiams.

Natura 2000 tinklui priklausančiose vietovėse bus plečiama ganyklų panaudojimo praktika tuo siekiant išsaugoti atvirame kraštovaizdyje įsikūrusius natūralius arealus ir užtikrinant, kad ūkininkavimas būtų suderinamas su aplinkosaugos reikalavimais. Kitas klausimas yra siejamas su Nitratų direktyvos ir Bendrosios vandens politikos direktyvos nuostatų įgyvendinimu, vandens kokybės gerinimu atvirose vandens telkiniuose, o ypač iškastuose šuliniuose, ir drenažo sistemų tobulinime.

Miškų ūkio vystymo paramos priemonės siejamos su miško, kaip svarbaus veiksnio mažinant dujų emisiją, apsaugant dirvožemį nuo erozijos ir išsaugant kitas aplinkos požiūriu svarbias vertybes, funkcijomis.

Šie siekiai bus realizuojami per II kryptį įgyvendinant agrarines ir aplinkosaugos priemones, mažiau palankioms kaimo vietovėms ir *Natura 2000* tinklui bei miškų ūkio plėtrai skirtas priemones.

12.3. 3-oji Bendrijos gairė: Gyvenimo kokybės kaimo vietovėse gerinimas ir veiklų įvairinimo skatinimas sukuriant geresnes užimtumo galimybes ir plėtros sąlygas.

Siekiant, kad kaimo vietovės būtų patrauklesnės, reikia jose suaktyvinti ekonominį augimą skatinančias sąlygas. Tai planuojama pasiekti per III veiklos kryptį ir jai priskirtas atitinkamas priemones, kuriomis siekiama įvairinti ekonominę veiklą kaimo vietovėse, remti alternatyvią žemės ūkiui veiklą, mikroįmones, didinti užimtumą ir gerinti pragyvenimo lygį kaimo vietovėse, plėsti informacijos ir komunikacijų technologijų tinklą.

12.4. 4-oji Bendrijos gairė: Sukurti vietos pajėgumus užimtumui skatinti ir darbinei veiklai įvairinti, tuo padedant įgyvendinti prioritetines III veiklos krypties priemones. Tobulinti vietos savivaldos principus, tuo skatinant vietinio potencialo plėtrą kaimo vietovėse.

Siekiant įgyvendinti „iš apačios į viršų“ principą, pagal kurį atsakomybė prisiimama ir sprendimai vykdomi vietos lygiu, ir užtikrinti, kad vietos iniciatyvos vystytųsi ir klestėtų, numatyta remti kaimo bendruomenes ir stiprinti jų veiklą. Bendruomenėms labai trūksta žmoniškųjų ir finansinių išteklių veiklai plėtoti. Būtina sukurti reikalingus pajėgumus vietos lygiu ir sustiprinti bendradarbiavimą ir pasitikėjimą tarp pagrindinių veiklos dalyvių.

Šie tikslai bus įgyvendinti per IV kryptį, *Leader* priemonę, padedančią įsteigti partnerystes (vietos veiklos grupes), susidedančias iš bendruomenių, vietos valdžios ir privačios nuosavybės atstovų ir padėti joms parengti ir įgyvendinti vietos plėtros strategijas. Strategijos bus įgyvendinamos per III krypties priemones.

13. Strategijos atitiktis kitiems nacionaliniams strateginiams dokumentams. 2007 - 2013 metų Lietuvos Kaimo plėtros nacionalinė strategija atitinka kitų nacionalinių strateginių dokumentų nuostatas. Pagrindiniai iš jų:

13.1. 2007-2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategijos projektas.

13.2. Seimo sprendimu patvirtinta 2002 metais Lietuvos ilgalaikės plėtros strategija (Oficialus žurnalas, 2002, 113-5029).

13.3. Seimo 2000 metų birželio mėn. 13 d. sprendimu Nr. VIII-1728 patvirtinta Žemės ūkio ir kaimo plėtros strategija.

13.4. Seimo 1996 metų birželio mėn. 25 d. sprendimu Nr. IX-987 patvirtintas Žemės ūkio ir kaimo plėtros įstatymas.

13.5. Seimo 1996 metų rugsėjo 25 d. sprendimu Nr. I -1550 patvirtinta Valstybinė aplinkos apsaugos strategija.

13.6. 2002 metais patvirtinta Lietuvos miškininkystės vystymo politikos ir jos įgyvendinimo strategija.

13.7. 2006 – 2008 m. Valstybinės kaimo plėtros programos projektas.

13.8. Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas (Žin., 2002, Nr. 110-4852).

13.9. Nacionalinė darnaus vystymosi strategija (Žin., 2003, Nr. 89-4029).

13.10 Lietuvos Respublikos sveikatos programa (Žin., 1998, Nr. 64-1842).

14. Strategijos įgyvendinimas atsižvelgiant į regionus. Rengiant Nacionalinę strategiją, buvo priimtas sprendimas, kad įgyvendinti Nacionalinės strategijos ir Kaimo plėtros programos pagal atskirus Lietuvos regionus nereikia, tačiau į regioninius skirtumus bus atsižvelgta. Kai kurios paramos priemonės turės regioninių bruožų: parama mažiau palankioms ūkininkauti kaimo

vietovėms, apželdinimui miškais. Turizmo plėtra ir kitų alternatyvių veiklų rėmimas bus prioritetas mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse.

15. Finansinių išteklių paskirstymas tarp trijų pagrindinių krypčių

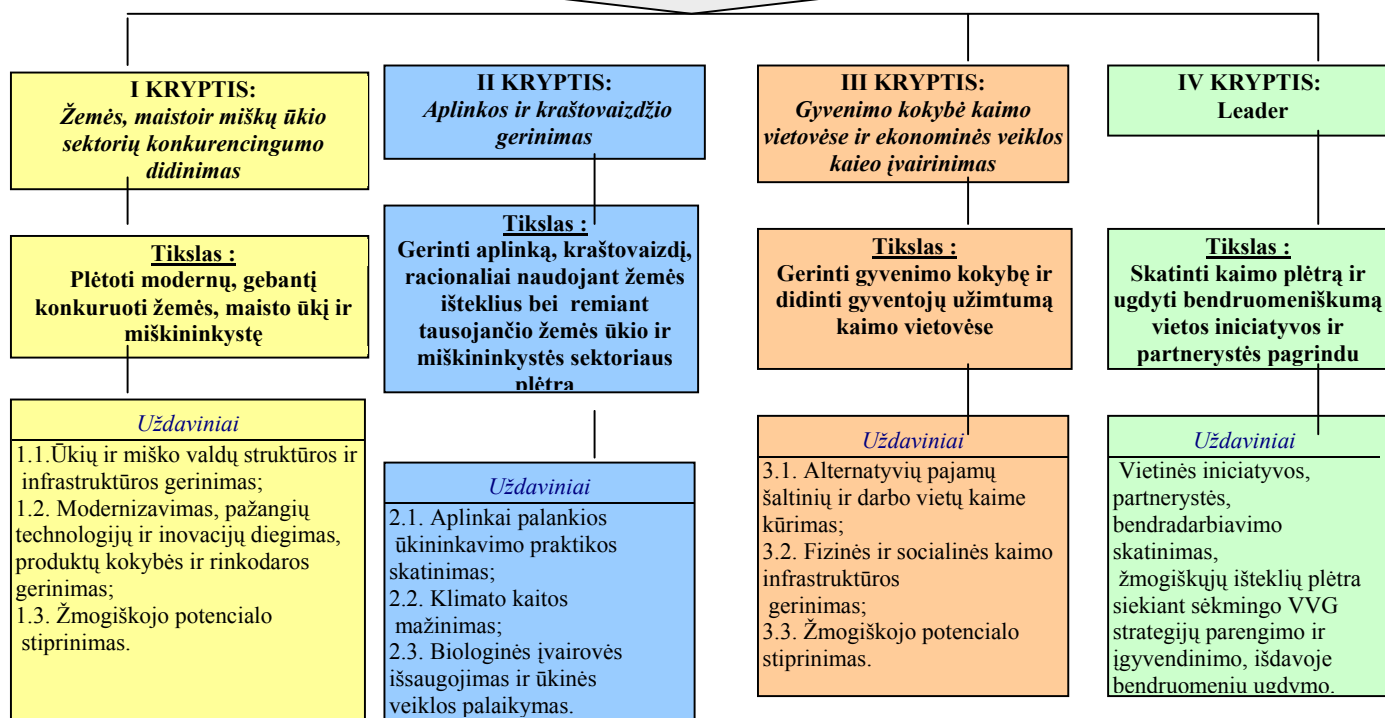
Nr.	Pavadinimas	KPF 2007-2013 parama			
		% Progra- moje	Viso, mln. Lt	ES dalis, mln. Lt	LT dalis, mln.Lt
1.	I kryptis. Žemės ir miškų ūkio sektoriaus konkurencingumo didinimas (ES 75 - proc., LT - 25 proc.)	43	3017	2263	754
2.	II kryptis. Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas (ES - 80 proc., LT - 20 proc.)	40	2793	2095	698
3.	III kryptis. Gyvenimo kokybė kaimo vietovėse ir kaimo ekonomikos įvairinimas (ES - 75 proc., LT - 25 proc.)	13	856	642	214
4.	Techninė parama (ES - 75 proc., LT - 25 proc.)	4	286	215	71
5.	Viso	100	6952	5215	1737

VI. LIETUVOS KAIMO PLĖTROS TIKSLAI, KRYPTYS IR UŽDAVINIAI

Bendras strategijos tikslas

Užtikrinti augimą, didinant žemės ir maisto bei miškų ūkio konkurencingumą, sukuriant galimybes ekonominės veiklos kaime įvairinimui ir gyvenimo kokybės kaime gerinimui, tuo pačiu puoselėjant esamas gamtines, žmogiškąsias ir kitas vertybes, mažinant skirtumus tarp miesto ir kaimo bei tarp atskirų regionų

Kryptys, jų tikslai bei uždaviniai

Fondai: Europos Žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, Europos Regioninės plėtros fondas, Europos Socialinis fondas, Europos Sanglaudos fondas
---

VII. HORIZONTALAUS POBŪDŽIO PRIORITETAI

16. Horizontalaus pobūdžio prioritetai bus įvertinami įgyvendinant Nacionalinę strategiją. Jie atsispindės prioritetuose kriterijuose, kurie bus taikomi atskirose priemonėse. Prioritetai bus taikomi:

- 16.1. Inovacijų diegimui;
- 16.2. Rinkodaros tobulinimui bei didelės pridėtinės vertės produktų gamybai;
- 16.3. Ūkio subjektų kooperacijai, gamintojų grupėms;
- 16.4. Prekinių visiško užimtumo ūkių kūrimui;
- 16.5. Jauniesiems ūkininkams;
- 16.6. Naujų darbo vietų kūrimui ir papildomas pajamas teikiančiais veiklais;
- 16.7. Alternatyvių veiklų skatinimui mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse ir mažiau ekonomiškai išsivysčiusiuose regionuose;
- 16.8. Aplinką tausojančiais veiklais;
- 16.9. Verslumo įgūdžių skatinimui;
- 16.10. Žmogiškojo potencialo stiprinimui;
- 16.11. Bendruomeniškumo skatinimui;
- 16.12. Subjektams, negavusiems ES investicinės paramos;
- 16.13. Gyvulininkystės sektoriaus plėtrai pirminėje žemės ūkio gamyboje.

17. I kryptis: Žemės, maisto ir miškų ūkio sektorių konkurencingumo didinimas

17.1. Bendras tikslas: Plėtoti modernų, gebantį konkuruoti žemės, miškų ir maisto ūkį.

17.2. Juo siekiama išspręsti problemą, susijusią su ūkininkų senėjimo procesu ir nepalankia ūkininkavimo ir miško valdų valdymo sistema, modernių technologijų stoka.

17.3. Pagerinti ūkių struktūrą ir infrastruktūrą.

Priemonės:

- 17.3.1. Ankstyvas pasitraukimas iš prekinės žemės ūkio gamybos.
- 17.3.2. Jaunų ūkininkų įsikūrimas.
- 17.3.3. Pusiau natūrinių ūkių restruktūrizavimas.
- 17.3.4. Kaimo infrastruktūros gerinimas.

17.4. Modernizavimas, pažangių technologijų ir inovacijų diegimas, maisto produktų saugos ir kokybės bei rinkodaros gerinimas

Priemonės

- 17.4.1. Žemės ūkio valdų modernizavimas.
- 17.4.2. Žemės ūkio produktų perdirbimas, rinkodara bei naujų produktų kūrimas.
- 17.4.3. Miškų ūkio plėtra.
- 17.4.4. Parama gamintojų grupėms.
- 17.4.5. Dalyvavimas maisto saugos ir kokybės schemose.

17.5. Žmogiškojo potencialo stiprinimas.**Priemonės**

- 17.5.1. Mokymas, mokslo žinių ir inovacijų sklaida.
- 17.5.2. Konsultavimo paslaugų teikimas užsiimantiems žemės ir miškų ūkio veikla.

18. II kryptis : Aplinkos ir kraštovaizdžio gerinimas

18.1. Bendras tikslas: „Gerinti aplinką, kraštovaizdį, racionaliai naudojant žemės išteklius bei remiant tausojančio žemės ir miškų ūkio sektoriaus plėtrą“.

18.2. Juo siekiama išspręsti problemas, susijusias su rizika, grėšiančia aplinkai dėl intensyvios žemės ūkio veiklos, ekologiška produkcija, apleistų plotų įsisavinimu, dirvožemio rūgštingumu ir erozija, vandens ir klimato apsauga.

18.3. Aplinkai palankios ūkininkavimo praktikos skatinimas**Priemonės**

- 18.3.1. Agroaplinkosaugos programos:
- 18.3.2. Kraštovaizdžio tvarkymas.
- 18.3.3. Paviršinio vandens telkinių pakrančių apsaugos juostų įrengimas pievose bei ariamoje žemėje ir apsauga nuo erozijos.
- 18.3.4. Nykstančių Lietuvos senųjų veislių gyvūnų išsaugojimas.
- 18.3.5. Dirvožemio kalkinimas.
- 18.3.6. „Rizikos“ vandens telkinių būklės gerinimas.
- 18.3.7. Ekologinis ūkininkavimas.

18.4. Klimato kaitos mažinimas**Priemonės**

- 18.4.1. Apželdinimas mišku.
- 18.4.2. Parama pažeistų miškų atkūrimui, ekologinei ir rekreacinei vertei padidinti.

18.5. Bioįvairovės įvairovės išsaugojimas ir ūkinės veiklos palaikymas**Priemonės**

- 18.5.1. Parama pagal programą *Natura 2000* teritorijose.
- 18.5.2. Parama ūkininkaujantiems mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse.

19. III kryptis: Gyvenimo kokybės gerinimas ir ekonominės veiklos įvairinimas kaime

19.1. Bendras tikslas - gerinti gyvenimo kokybę ir didinti gyventojų užimtumą kaimo vietovėse

19.2. Juo siekiama išspręsti problemas, susijusias su per didele priklausomybe nuo žemės ūkio ir mažomis pajamomis, taip pat nepakankamai išvystyta infrastruktūra ir kultūros paveldo išsaugojimu.

19.3. Alternatyvių pajamų šaltinių ir darbo vietų kaime kūrimas.

Priemonės

- 19.3.1. Amatų plėtra.
- 19.3.2. Parama kaimo turizmo paslaugų plėtrai.
- 19.3.3. Parama mikro įmonių įkūrimui ir plėtrai bei ne žemės ūkio veiklos įvairinimui.

19.4. Fizinės ir socialinės kaimo infrastruktūros gerinimas.

Priemonės

- 19.4.1. Kaimų atnaujinimas.

19.5. Stiprinti žmogiškąjį kapitalą kaimo vietovėse organizuojant mokymus, švietimą ir panaudojant informacijos sklaidimo galimybes.

20. IV kryptis: Leader

20.1. Bendras tikslas - skatinti kaimo plėtrą ir ugdyti bendruomeniškumą vietos iniciatyvos ir partnerystės pagrindu.

20.2. Juo siekiama išspręsti problemas, susijusias su vietos savivaldos ir demokratijos principo įtvirtinimu, vietos veiklos grupių organizacinių gebėjimų ir finansinių išteklių trūkumu.

20.3. Vietos iniciatyvos, partnerystės, bendradarbiavimo skatinimas, žmogiškųjų išteklių plėtra siekiant sėkmingo VVG strategijų parengimo ir įgyvendinimo, išdavoje bendruomenių ugdymo.

Priemonės

- 20.3.1. Įgūdžių įgijimas, aktyvus pritaikymas ir įgyvendinimas.
- 20.3.2. VVG steigimas ir plėtra
- 20.3.3. Bendradarbiavimas tarp VVG

VIII. ĮGYVENDINANČIŲ NACIONALINĘ STRATEGIJĄ KAIMO PLĖTROS PROGRAMŲ SĄRAŠAS

21. Kaimo plėtros 2007-2013 fondo programos lėšos skiriamos konvergencijos principo įgyvendinimui, nes visuose Lietuvos regionuose BVP tenkančio vienam gyventojui lygis yra žemesnis nei 75 proc. ES vidurkio. Kaimo plėtros fondo programa bus įgyvendinama horizontalioje plotmėje visoje Lietuvos teritorijoje.

22. Už 2007-2013 m. Kaimo plėtros fondo programos įgyvendinimą bus atsakingos šios institucijos: Žemės ūkio ministerija (vadovaujanti institucija), Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos (toliau NMA)(įgyvendinančioji institucija) ir Priežiūros komitetas. Pastarojo sudėtyje yra visų atsakingų už struktūrinių fondų administravimą, valstybinių įstaigų, o taip pat ir NVO atstovai.

23. Funkcijos paskirstomos taip:

23.1. Žemės ūkio ministerija atsakinga už Kaimo plėtros fondo programos parengimą ir įgyvendinimą.

23.2. NMA atsakinga už paramos administravimą.

23.3. Priežiūros komiteto paskirtis – įvertinti visą Kaimo plėtros fondo programos įgyvendinimo procesą pagal efektyvumo ir kokybės rodiklius.

IX. VEIKSMŲ SUDERINAMUMAS IR PAPILDOMUMAS ATSIŽVELGIANT Į KITUS BENDRIJOS STRATEGINIUS DOKUMENTUS

24. Nacionalinė strategija buvo rengiama siekiant užtikrinti, kad kaimo ir žemės ūkio plėtros bendrieji bei konkretizuoti tikslai ir jų įgyvendinimo strategija būtų tarpusavyje suderinti ir iki maksimumo padidintų išgaunamą sinergetinį efektą.

25. Įgyvendinant I krypties priemones, kuria siekiama sustiprinti žemės ūkio produkcijos gamybą, jos perdirbimą ir miškų ūkio sektorių konkurencingumą, tuo pačiu padedant gerinti gyvenimo sąlygas kaimo vietovėse – didinant galimybes kaimo gyventojams gauti didesnes pajamas ir gerinti aplinką. Tačiau galimybė sukurti klestinčią pirminės žemės ūkio produkcijos gamybą ir jos perdirbimo pramonę turės neigiamų socialinių pasekmių, apie kurias kalbama numatant prioritetus III ir IV krypties priemonėms. Pastarųjų krypties tikslas - sukurti alternatyvių pajamų šaltinius, stiprinti kaimo vietovių patrauklumą plečiant kaimo gyventojams galimybes užsiimti įvairesne veikla bei verslininkystės gebėjimus, gerinant gyvenimo sąlygas ir stiprinant gyvenimo kaime patrauklumą, sudarant galimybes parengti ir įgyvendinti vietos veiklos strategijas. Visos remiamos I krypties priemonių investicijos turi aplinkosauginį aspektą, todėl šio aspekto sureikšminimas didele dalimi prisidės įgyvendinant II krypties prioritetus.

26. Įgyvendinant II kryptį, siekiama pagerinti kaimo vietovių aplinkos būklę, išsaugoti gamtines ir kraštovaizdžio vertybes, sudarant kaimo gyventojams galimybes užsiimti alternatyvia veikla bei išsaugant socialinį ir ekonominį stabilumą kaimo vietovėse.

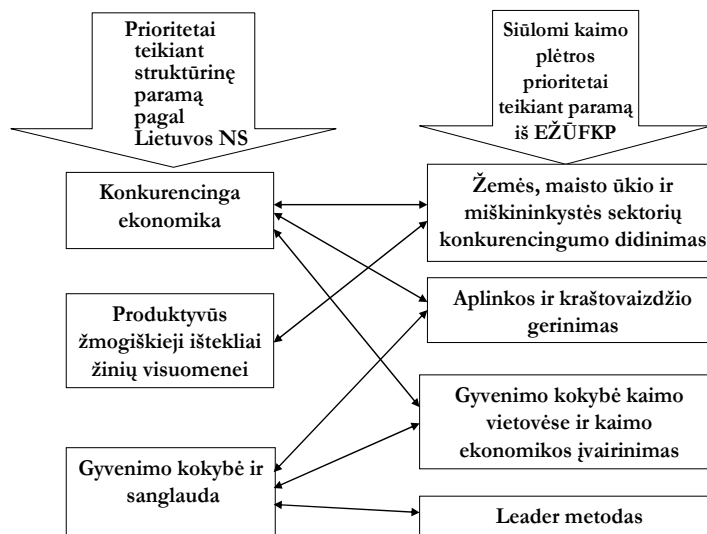
27. III ir IV krypties tikslas yra spręsti užimtumo problemas, gerinti gyvenimo sąlygas kaimo vietovėse. Šios krypties priemonės papildys pagal I ir II kryptį įgyvendinamas priemones. Įgyvendinant III kryptį, siekiama stiprinti kaimo gyventojų gebėjimus dirbti išvien ir įgyvendinti planus, kurie padeda stiprinti kaimo vietovių ekonominį gyvybingumą ir patrauklumą. Modernizuojant žemės ūkio valdas sumažės dirbančiųjų žemės ūkyje poreikis, todėl III krypties priemonės suteiks galimybę sudaryti naujas darbo vietas bei sąlygas papildomiems pajamų šaltiniams.

28. Paramos susiejimo reikalavimai (*Cross compliance*) įpareigoja ūkininkus laikytis nustatytų aplinkosaugos, gyvulių gerovės ir maisto saugumo reikalavimų tam, kad jie galėtų gauti visą išmokos sumą. Šie reikalavimai papildo II krypties, kuria yra siekiama taikyti ekologinio ūkininkavimo praktiką didelės gamtinės vertės teritorijose (*Natura 2000* tinklui vietovėse), tradicinėse agrarinėse teritorijose ir mažiau palankiose ūkininkauti vietovėse.

Tikimasi, kad išvardintieji veiksniai, suderinus juos su skatinimu taikyti inovacinius metodus, kurti naujus produktus, skatinti alternatyvios veiklos galimybes kaimo vietovėse, prisidės prie Lisabonos strategijos įgyvendinimo, kurios tikslas yra paversti Europą dinamiška ir konkurencinga ekonomine zona, patrauklia tiek investicijoms, tiek žmonėms gyventi.

Kaimo plėtros nacionalinė strategija parengta siekiant užtikrinti subalansuotą plėtrą, patvirtintą Goteborge. Jos tikslas - tenkinti dabartinės kartos poreikius nepadidinant pavojaus ateities poreikių. O šiam tikslui pasiekti reikia įgyvendinti ekonominę, socialinę ir aplinkos išsaugojimo politiką taikant abipusio poveikio priemones.

29. Dabartinės Nacionalinės strategijos nuostatos yra suderinamos su siūlomais kaimo plėtros fondo rėmimo prioritetais, kurių įgyvendinimui gaunamos lėšos iš struktūrinių fondų (Regioninio plėtros, Socialinio, Sanglaudos, Žuvininkystės fondų).

30. Vykdant konkrečią veiklą, pagal kurią numatyta parama iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF), Socialinio fondo (ESF), ar kito fondo yra nustatytos griežtos ribos užtikrinančios, kad atrinkta finansavimui iš struktūrinių fondų veikla atitiks Nacionalinėje strategijoje apibrėžtas kaimo plėtros nuostatas ir, savo ruožtu, padės įgyvendinti ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos projekte nurodytus tikslus.

Pavyzdžiui, priemonės, tokios kaip kelių tiesimas ūkio ribose, melioracijos ir polderių tvarkymo darbai, dirbančiųjų žemės ir miškų ūkyje mokymas, inovacijų ir taikomojo mokslinio tyrimo darbų diegimas demonstraciniuose ūkiuose patenka į EŽŪPKF finansavimo sferą. Tuo tarpu tokios priemonės, kaip kelių tiesimas ūkio ribose, vandens tiekimo ir nuotekų valymo įrenginių statymas kaimo vietovėse, kaimo gyventojų perkvalifikavimas, švietimo sistemos žemės ir miškų ūkio srityje stiprinimas, naujų darbo vietų kūrimas ne žemės ūkio srities įmonėse finansuojamos iš ERPF ir ESF fondų.

X. LIETUVOS KAIMO TINKLO KŪRIMAS

31. Žemės ūkio ir kaimo plėtra yra vykdoma vystant atitinkamas institucines struktūras. Siekiant sutvirtinti institucijų struktūrą ir jų funkcijas kaimo plėtros kontekste, bus sukurtas Lietuvos kaimo tinklas, kuris sujungs visas kaimo plėtroje dalyvaujančias organizacijas ir institucijas.

32. Lietuvos kaimo tinklo tikslai:

32.1. surinkti, išanalizuoti ir paskleisti informaciją apie Lietuvos kaimo plėtros priemones;

32.2. surinkti, paskleisti ir sujungti geros kaimo plėtros praktikos pavyzdžius;

32.3. teikti informaciją apie pažangą, padarytą vystant kaimo vietoves ES ir Lietuvos mastu;

32.4. organizuoti susitikimus ir seminarus dalyvaujantiems kaimo plėtros programose;

32.5. tobulinti tarptautinius tinklus ir remti tarptautinio bendradarbiavimo iniciatyvas.

33. Numatyta techninė pagalba Lietuvos kaimo tinklui sukurti jį ir eksploatuoti. Bus įsteigta Lietuvos kaimo tinklo taryba.

34. Lietuvos kaimo tinkle dalyvaujančiųjų institucijų parengtinis sąrašas

Nr.	Institucijos
34.1.	Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija
34.2.	Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
34.3.	Lietuvos Respublikos finansų ministerija
34.4.	Lietuvos Respublikos kultūros ministerija
34.5.	Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
34.6.	Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija
34.7.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija
34.8.	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
34.9.	Lietuvos Respublikos ūkio ministerija
34.10.	Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija
34.11.	Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija
34.12.	Aukštesniųjų žemės ūkio ir žemės ūkio mokyklų asociacija
34.13.	Aplinkosauginių NVO koalicija (atstovauja 6 aplinkosaugos institucijas)
34.14.	Jaunųjų ūkininkų ratelių sąjunga
34.15.	Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga (atstovauja 800 kaimo bendruomenių)
34.16.	Lietuvos kaimo turizmo asociacija (vienija daugiau nei 900 narių)
34.17.	Lietuvos miško savininkų asociacija
34.18.	Lietuvos mokslų akademija (atstovauja žemės ūkio mokslui)
34.19.	Lietuvos pramonininkų konfederacija
34.20.	Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai (atstovauja 104 NVO)

34.21.	Lietuvos savivaldybių asociacija (atstovauja 60 savivaldybių)
34.22.	Lietuvos ūkininkų sąjunga
34.23.	Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacija
34.24.	Nacionalinė mokėjimo agentūra prie Žemės ūkio ministerijos
34.25.	Vietos veiklos grupių tinklas (atstovauja 33 vietos veiklos grupes)
34.26.	Ūkininkų draugija
34.27.	Lietuvos šeimos ūkininkų sąjunga